

CEPLJENJE IN VLOGA DRUŽINSKEGA ZDRAVNIKA

asist. dr. . Nena Kopčavar Guček, dr. med., spec. druž. med.

ZD Ljubljana Vič

in

Katedra za družinsko medicino

Medicinska fakulteta

Univerza v Ljubljani

Vsebina predstavitve

1. cepljenje kot preventivni ukrep
2. pro et con
3. značilnosti cepljenja proti pnevmokoku v Sloveniji
4. primeri dobrih praks

Cepljenje kot preventivni ukrep

- prvi dokumentirani poskusi inokulacij 1724 (Indija, poročča dr. Emmanuel Timoni)
- Jenner odkrije cepivo proti črnim kozam 1796
- eradikacija črnih koz po zaslugi cepljenja: zadnji primer naravne okužbe zabeležen 26. 10. 1977

Cepljenje proti nalezljivim boleznim- želje in možnosti

- realizirani cilji: globalna eradikacija črnih koz, zaščita pred (ali vsaj zamejitev) poliomielitisom, tetanusom, antraksom, steklino, davico, oslovskim kašljem, ošpicami, pnevmokokno pljučnico, gripo, hepatitisu B
- v raziskovalnih laboratorijih tečejo raziskave za možnosti cepljenja proti AIDSu, raku, boreliozi, Alzheimerjevi bolezni

Zadnji incident s črnimi kozami na Balkanu- Beograd, 10.04.1972

- kosovski romar v Meko je imel ob povratku stik s črnimi kozami v Iraku
- umrlo 35 ljudi
- številni restriktivni ukrepi, zaprtje meddržavnih meja, obvezno cepljenje, karantene...
- kultni film Goran Marković: Variola vera

Samoplačniška cepljenja v Sloveniji

Cepljenje proti:

gripi

rotavirusnim okužbam

invazivnim pnevmokoknim okužbam in vnetjem srednjega ušesa

klopnem menigitisu

meningokoknem meningitisu

noricam

HPV okužbam

hepatitisu A in B

steklini

tifusu

rumeni mrzlici

Več evropskih študij navaja, da so zdravstveni delavci najpomembnejši vir informacij glede cepljenja. Starši glede cepljenja najbolj zaupajo izbranemu pediatru.

Obstaja korelacija med zdravnikovim znanjem, njegovim odnosom do cepljenja in precepljenostjo izbrane populacije.

Stefanoff P et al. Tracking parental attitudes on vaccination across European countries. The vaccine safety, attitudes, training and communication project, Vaccine, 2010.

Dejavniki, ki govorijo za/proti cepljenju

nasploh

<u>PRO</u>	<u>CONTRA</u>
zaščita pred zbolevanjem , zapleti, smrtnimi izidi za bolezni, pri katerih ni znanih učinkovitih zdravil	slaba informiranost, občutek, da cepljenja ne potrebujejo
ekonomsko upravičen ukrep	odmevnost neželenih učinkov
praviloma visoka stopnja/raven zaščite	strah pred vbodom z iglo
praviloma nizka incidenca stranskih učinkov, hudi zelo redki	finančne ovire
	cepilna skepsa (Deklaracija o človekovih pravicah)

Primer pregleda stranskih učinkov

- (konjugirano 13-valentno cepivo proti pnevmokoku, vir: SnPC)
- Odrasli, stari 50 let in več (N=6.198, starost 50-95 let)
- *zelo pogosti* ($\geq 1/10$) : zmanjšan apetit, glavobol, driska, izpuščaji, mrzlica, utrujenost, rdečina, bolečina in zatrdlina na mestu cepljenja, artralgijska, mialgijska
- *pogosti* ($\geq 1/100$ do $< 1/10$): bruhanje, zvišana telesna temperatura
- *občasni* ($\geq 1/1.000$ do $< 1/100$): navzea, preobčutljivostna reakcija (edem obraza, dispneja), limfadenopatija na mestu cepljenja
- *redki* ($\geq 1/10.000$ do $< 1/1.000$):
- *zelo redki* ($< 1/10.000$):
- *neznana* (pogostnosti iz razpoložljivih podatkov ni mogoče oceniti).

Značilnosti cepljenja (proti pnevmokoku) v Sloveniji (1)

- cepljenje ureja Zakonom o nalezljivih boleznih (sprejme DZ, o spremembah odločajo poslanci)
- IVZ opredeli Program cepljenja in zaščite z zdravili (dosegljivo na na <http://img.ivz.si/janez/2016-5371.pdf>)
- Seznam zdravnikov cepiteljev v Uradnem : specialisti pediatri, specialisti šolske medicine, specialisti splošne in družinske medicine, specialisti medicine dela, specialisti urgentne medicine, ginekologi, pulmologi, med navedenimi pa so tudi psihiatri, epidemiologi, kirurgi in drugi.
- pogoj za cepljenje je opravljen tečaj iz hladne verige

Značilnosti cepljenja proti pnevmokoku v Sloveniji (2)-dejavniki na nivoju zdravstvenega varstva

- cepljenje proti pnevmokoku je v Sloveniji samoplačniško, saj spada med t.i. neobvezna cepljenja
- za rizične osebe se krije iz OZZ (KLB, SB2, splenektomirani, implantanti heliksa itd.)
- priporočeno je hkratno cepljenje proti gripi in pnevmokoku

Značilnosti cepljenja proti pnevmokoku v družinski medicini v Sloveniji (3)-organizacijski

- cepljenje je **nujni in logični del** obravnave bolnika pri družinskem zdravniku (DZ)
- zdravnik DM svojega pacienta v njegovem okolju **najbolje pozna**, mu je najbolj **dostopen**, ima z njim **najpogostejši stik**, kontinuiran in **najtesnejši odnos**
- osebni izbrani zdravnik ima **najboljši nabor podatkov** o zdravstvenem stanju in cepilnem statusu posameznika
- cepljenje proti pnevmokoku je pomemben **kazalec kvalitetne ambulantne obravnave zunajbolnišnične pljučnice**

Ovire pri cepljenju proti pnevmokok- ključni so dejavniki na strani bolnikov.

- občutek, da niso dovzetni za okužbo
- se ogibajo zdravnikov
- cepljenja ne potrebujejo
- po cepljenju zbolijo

Vaccine 2002; 20: 1383-92.

Postgrad Med J. 1999; 75: 208-12.

Sociodemografski dejavniki, ki vplivajo na cepljenje proti pnevmokoku

- **negativni:** nižja izobrazba, kajenje, obisk pri osebnem izbranem zdravniku manj kot 1-krat letno
- **pozitivni:** ženski spol, zakonski stan, starost nad 70 let, pogostejši obiskovalci, kronični bolniki, cepljeni proti gripi

Epidemiološki podatki za Slovenijo

- zaradi ZBP v Sloveniji približno 6000 hospitalizacij letno
- hospitalizacije zaradi pljučnic >65 let=11/1000 (2004)
- okužbe spodnjih dihal 3,1% vseh prezgodnjih smrti (2005)
- smrtnost zaradi pljučnice pri doma živečih 16,7%, oskrbovanci domov 30% (KOPA Golnik)
- smrtnost brez pridruženih bolezni 10%, s sočasnimi boleznimi 30%

Stanje precepljenosti proti pnevmokoku v Sloveniji

2010

- cepljenih 4185 ljudi, od tega 891 oseb starejših od 65 let
- cepljenih proti gripi 5.4% na državnem nivoju, od tega delež cepljenih starostnikov 18%
- v 5-letnem obdobju se proti pnevmokoku cepi 1% starostnikov

Analiza izvajanja cepljenja v Sloveniji v letu 2010. Pridobljeno 17.12.2012 na <http://img.ivz.si/janez/357-4943.pdf>

Pogled »čez plot«

2008 ZDA	52,5% v starostni skupini 65-74 let 68,8% v starostni skupini 75-84 let 69% v starostni skupini nad 85 let
2004 Avstralija	51,1% nad 65 let
2006 Irska	41% nad 65 let

Am J Prev Med. 2010; 39 (4): 287-295.

2004 Adult Vaccination Survey.

Eurosurveillance, 2007; (12):1-10.

Raziskava o odnosu do cepljenja proti pnevmokoku, 2012

- N=254, starejši od 65 let
- varnostni pas uporablja 96,53 %
- pljučnico že prebolelo 32,82 %
- z možnostjo cepljenja na splošno niso dovolj seznanjeni 55,6 %
- cepiva proti pnevmokoku ne pozna 85,33 %
- cepiva proti gripi ne pozna 21,24%

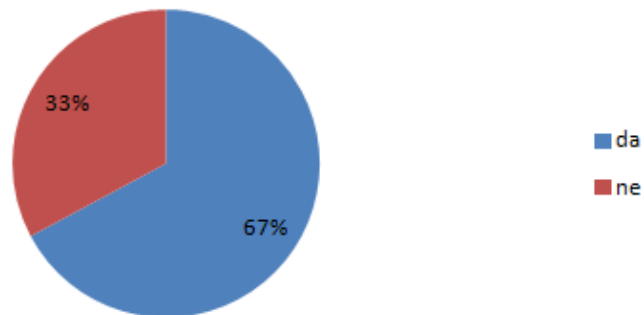
Marn Vodovnik A. Precepljenost starostnikov proti pnevmokoku, njihov odnos do cepljenja in ovire za cepljenje starostnikov v ambulanti družinske medicine. Specialistična naloga. Katedra za družinsko medicino, 2012.

Vloga družinskega zdravnika pri cepljenju proti pnevmokoku v Sloveniji

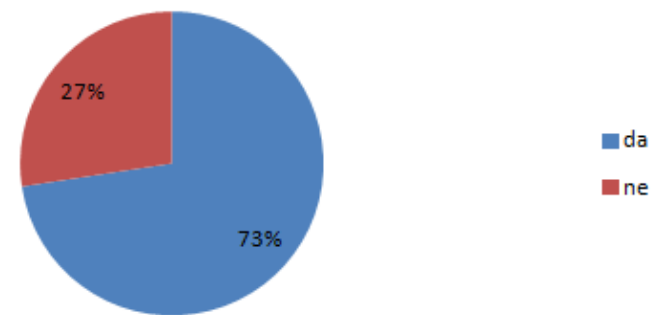
- cepljenje proti pnevmokoku je bilo doslej svetovano le 44 (16,99 %) sodelujočim
- cepljenje proti gripi je bilo svetovano 164 (63,32 %)
- proti pnevmokoku cepljenih 27 (10,42 %) vseh sodelujočih

Marn Vodovnik A. Precepljenost starostnikov proti pnevmokoku, njihov odnos do cepljenja in ovire za cepljenje starostnikov v ambulantni družinske medicine. Specialistična naloga v izdelavi. Katedra za družinsko medicino, 2012.

Ali bi se cepili proti pnevmokoku, če bi vam svetoval vaš izbrani zdravnik?

Ali bi se cepili proti gripi, če bi vam to svetoval vaš izbrani zdravnik?

Marn Vodovnik A.

Namesto zaključka-v razmislek

- Ali zares verjamemo v učinkovitost cepljenja proti pnevmokoku?
- Ali zaupamo varnosti cepiva?
- Ali se povsem zavedamo dobrobiti cepljenja za prejemnike cepiva?
- Ali razumemo vpliv cepljenja na zdravstveni sistem?

Kako izboljšati precepljenost? Kako spremeniti stališča do cepljenja?

- ustvarjanje registrov kroničnih bolnikov in cepljenih v posamezni ambulanti
- transparentno, natančno, realno, etično informiranje bolnikov in javnosti
- dostop do točnih podatkov o glavnih in stranskih učinkih cepljenja
- spremljanje razvoja in raziskav na področju cepiv
- zavedanje vloge, ki jo imamo zdravstveni delavci pri cepljenju

- Ali se zavedamo vpliva, ki ga imamo kot osebni izbrani zdravniki na cepljenje?

Hvala za pozornost!

